

Наталія Ткаченко

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка
ORCID ID 0000-0002-4740-6708

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З УРАХУВАННЯМ ПОЛОЖЕНЬ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

У статті проаналізовано чинники, що здійснюють вплив на навчальну діяльність майбутніх педагогів у вищому педагогічному закладі освіти. Виокремлено зовнішні (об'єктивні та суб'єктивні) та внутрішні (особистісні й загальнолюдські) чинники, що є засобом взаємодії індивіда зі світом. Теоретико-методологічною основою формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземної мови визначено сучасні наукові парадигми (знаннєва, культурологічна, гуманістична, управлінська), що виступають орієнтиром у професійній підготовці фахівців педагогічної сфери, а також підходи (комунікативно-діяльнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, системний, технологічний), що спрямовують студентів на вибір важливих світоглядних орієнтирів у професійній діяльності.

Ключові слова: професійний імідж, учитель іноземної мови, професійна підготовка, наукова парадигма, науковий підхід.

Постановка проблеми. В умовах значно зміненого соціально-політичного середовища до майбутнього вчителя висуваються більш широкі вимоги. Успіх реалізації всіх ланок педагогічної підготовки майбутніх фахівців визначається впровадженням у практику навчання нових підходів до його організації й сучасних педагогічних технологій. Розробляючи та впроваджуючи нові технології в навчальний процес вищого педагогічного навчального закладу, слід подбати про те, щоб змінити ставлення суспільства загалом та окремого його члена зокрема до професії вчителя, підвищити її престиж, стимулювати позитивну мотивацію випускників шкіл обирати педагогічні спеціальності для подальшого навчання, прагнення вчителів займатися педагогічною діяльністю з повною віддачею сил і творчості, забезпечити ситуацію успіху для кожного з них.

Нові умови життя диктують нові моделі поведінки, що принципово відрізняються від тих, що існували раніше. В умовах глобалізації та модернізації сучасного світу Україна потребує активних та ініціативних фахівців, які вміють творчо мислити, приймати нестандартні рішення, швидко й адекватно реагувати на будь-які проблемні ситуації завдяки високому рівню професійної компетентності.

Переосмислення значення вивчення іноземних мов, що відбувається сьогодні, вимагає обов'язкових принципів змін у професійній підготовці вчителів іноземних мов. Тому постає проблема розробки професійного

іміджу вчителя іноземної мови як орієнтира, на який спрямовується професійна підготовка у ВНЗ, як відповідь на соціальне замовлення суспільства, що потребує конкурентоспроможного, мобільного фахівця, адаптованого до сучасних соціально-економічних умов.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженню проблем професійного іміджу свої роботи присвячує велика кількість науковців. Наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемі іміджу та його формування належать: Н. Барні, П. Берд, Л. Браун, Д. Карнегі А. Панасюку, К. Перелигіній, К. Петровій, А. Піз, Г. Почепцову, В. Шепелю та іншим. Різні аспекти формування професійного іміджу фахівця освітньої галузі є тематикою досліджень А. Калюжного, Н. Гузій, А. Морозова, А. Кононенка, М. Кузіна, Н. Скрипаченка та ін. Останнім часом побачили світ роботи, присвячені питанням формування професійного іміджу фахівців педагогічних спеціальностей, а саме: керівників навчальних закладів (С. Болсун, В. Борисов, А. Вознюк, О. Мармаза), майбутніх філологів (М. Сперанська-Скарга), соціальних педагогів (І. Ніколаєску), майбутніх учителів фізичної культури (Н. Гайдук, Л. Ковальчук), майбутніх викладачів вищої школи (В. Ісаченко), вихователів дошкільних навчальних закладів (С. Попиченко), учителів початкових класів (Г. Бриль, І. Размолодчикова), учителів технологій (М. Бондаренко) та ін.

Незважаючи на зростаючий інтерес до дослідження педагогічних аспектів формування іміджу фахівців, у тому числі вчителів, аналіз практики підготовки вчителя іноземної мови показав, що становлення його професійного іміджу у вищому навчальному закладі багато в чому протікає стихійно, відсутня єдина цілісна система його формування, не враховується специфіка професійної діяльності в сучасних умовах.

Метою статті є розгляд теоретико-методологічних основ формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземної мови з урахуванням існуючих соціально-економічних умов в державі, процесів глобалізації та модернізації сучасного світу, а також з урахуванням положень Концепції «Нова українська школа».

Методи дослідження. Для досягнення окресленої мети використано комплекс загальнонаукових методів, а саме: теоретичних – аналіз наукової літератури, нормативних документів із досліджуваної проблеми для уточнення понятійного апарату дослідження; систематизація й узагальнення проаналізованих теоретичних джерел для визначення чинників, наукових парадигм та підходів, що виступають найважливішими орієнтирами у процесі формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземної мови; емпіричних – опитування майбутніх учителів іноземної мови для визначення розуміння ними значущості формування позитивного професійного іміджу фахівця, спостереження за навчальним процесом майбутніх учителів з метою вивчення стимулів та мотивів їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Імідж як соціально-психологічний феномен розглядається з двох смислових позицій, а саме: як результат сприйняття людини іншими людьми (Т. Адамьянц, Є. Змановська, Г. Почепцов, А. Панасюк), коли акцентується ситуативна обумовленість іміджу, його відповідність очікуванням аудиторії; як образ, цілеспрямовано сформований людиною, суб'єктом (В. Шепель, Є. Власова). Неоднозначність існуючих визначень іміджу і концепцій щодо механізмів його формування свідчать про багатогранність цього феномену.

Професійний імідж має свою специфіку. Він орієнтований на сприйняття, поведінку, що визначає професійний успіх і відповідність певним очікуванням. Професійний імідж – персоніфікований образ професії, тобто узагальнений емоційно забарвлений образ типового професіонала, який має символічну природу, який здійснює психологічний вплив на оточуючих. Професійний імідж узагальнює риси та ознаки конкретної професійної групи, має характер професійного стереотипу, слугує засобом, що сприяє ідентифікації визначеної професійної групи й засвоєнню групових норм і цінностей. Він тісно пов'язаний із професійним ідеалом. Таким чином, проблема професійного іміджу – це проблема ідеалу, тобто пошуку того типу людини, в образі якої втілювались би уявлення професійної досконалості.

Для розкриття особливостей формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземної мови нами проаналізовано чинники, наукові парадигми та підходи, що впливають на цей процес.

Згідно з О. Леонтьєвим, діяльність спрямовано на певний об'єкт у навколишньому світі. Предмет діяльності надає їй певної спрямованості й умотивованості [7, с. 102]. На діяльність людини в соціокультурному контексті впливають взаємопов'язані зовнішні (об'єктивні та суб'єктивні) і внутрішні (особистісні й загальнолюдські) чинники, що є засобом взаємодії індивіда зі світом [9, с. 121].

Об'єктивний чинник характеризується ознаками, властивими сучасній цивілізації: глобалізація, науково-технічний прогрес, що зумовлює перехід до постіндустріального суспільства, надання пріоритетів сталому розвитку держави. Умови розвитку сучасної педагогічної системи України викликають відповідне соціальне замовлення держави щодо постійно поновлювального змісту освіти та організації педагогічного процесу у вищій школі.

Пілотне дослідження надало можливість установити, що об'єктивні чинники мотивують майбутніх учителів іноземної мови здобути вищу освіту, яка надасть змогу ефективно взаємодіяти у сфері навчання підростаючого покоління. Проте ускладнення навчальних завдань із фахових дисциплін, несистематичне впровадження освітніх інновацій часто призводить до послаблення мотивації щодо вивчення предметів соціогуманітарного циклу. Це має прояв у пасивній поведінці студентів на занятті, відсутності зацікавленості у вивченні дисципліни, низькому рівні

засвоєння знань. Для подолання труднощів, на нашу думку, викладачеві необхідно систематизувати й конкретизувати зміст навчальної діяльності, зокрема чітко окреслити завдання та цілі кожного з етапів навчання. Конкретні уявлення про очікуваний результат підвищать мотивацію студентів, спрямують і врегулюють навчальну діяльність.

На думку А. Петрущика, суб'єктивні чинники реалізуються через середовище, у якому здійснюються мотивовані дії особистості щодо набуття досвіду. В освітньому середовищі члени академічної групи та викладачі прямо чи безпосередньо впливають на самореалізацію тих, хто навчається. Згідно з проведеним опитуванням, мотивом 45 % студентів напряму підготовки 014 Середня освіта. Мова і література (англійська) є бажання досягти успіху з певних предметів, оскільки в результаті підвищиться їх авторитет у групі.

Власний педагогічний досвід довів, що для розвитку мотивації за умов дії суб'єктивного чинника має забезпечуватися зворотний зв'язок, емпатійна взаємодія всіх учасників педагогічного процесу. Це може бути досягнуто шляхом акцентування уваги викладачем на успіхах студентів, усвідомленні критеріїв оцінювання результатів засвоєння навчального матеріалу, залучення студентів до рефлексії та самооцінювання. Для розвитку мотивації студентів щодо формування їх професійного іміджу необхідно зважати на інваріантність вікових особливостей членів академічної групи (схильність до безпосереднього аналізу фактів та явищ, узагальнень, однозначних висновків), а також на їхні індивідуально-психологічні відмінності.

У Національній доктрині розвитку освіти наголошено на особистісній орієнтації освіти як одного з пріоритетних напрямів державної політики [8]. Особистісно-орієнтоване навчання базується на засадах усебічного врахування індивідуальних потреб і можливостей тих, хто навчається, глибокої поваги до їхньої особистості, ставленні до них як до свідомих і відповідальних суб'єктів навчальної діяльності [3].

Дія особистісного чинника спрямовує підготовку у вищому педагогічному навчальному закладі на створення умов для індивідуальної самореалізації майбутніх фахівців із урахуванням їхніх потреб, прагнень, установок, інтересів, з'ясування особистісних якостей і здібностей (формування вмінь визначати навчальні потреби, виокремлювати навчальні пріоритети, пов'язувати навчальні дії з інтересами студентів). На основі цих характеристик формується професійна спрямованість, що знаходить свою реалізацію у відповідній особистісно-орієнтованій технології навчання, яка досліджувалася науковцями І. Бехом, Н. Бібік, С. Максименком, А. Хуторським, І. Якиманською та іншими.

Анкетування майбутніх учителів іноземної мови довело, що розуміння значущості формування позитивного професійного іміджу фахівця є притаманним усім респондентам. Проте, протягом періоду здобуття вищої

освіти рівень мотивації щодо становлення власного професійного іміджу може коливатися від пасивного до активного. Установлено, що стимул до цього зменшується, якщо поставлені цілі надто прості для студента, оскільки не приносять задоволення від їхньої реалізації, або, навпаки, ускладнені, тому що мета залишається недосяжною.

Загальнолюдський чинник визначає характер соціокультурної взаємодії індивідів. Усе частіше розвиток суспільства призводить до нівелювання граней між національними культурами. Як наслідок, змінюється традиційне сприйняття культури, молодь отримує хибне уявлення про природу міжособистісних соціокультурних стосунків, загальнолюдських цінностей, діалогічних відносин.

Ретельне врахування базових знань, умінь і навичок, системний підхід до відбору актуальних багатоаспектних комунікативних завдань сприятиме вільному висловлюванню власних думок, з'ясуванню позиції співрозмовника, прагненню до дискусій, компромісному вирішенню конфліктів. На основі таких завдань формуються вміння й навички у сфері спілкування, розвиваються установки, необхідні для успішного спілкування, коригується система міжособистісних стосунків, створюється сприятливий психологічний клімат у групах, підвищується міжкультурна компетентність.

Відтак, на основі вказаних взаємопов'язаних чинників, що впливають на навчальну діяльність, доцільно конкретизувати зміст формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземної мови, забезпечувати зворотний зв'язок та емпатійну взаємодію учасників педагогічного процесу, створювати умови для індивідуальної самореалізації майбутніх педагогів, упроваджувати актуальні багатоаспектні комунікативні завдання.

Для виявлення особливостей формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземної мови вважаємо за доцільне розглянути парадигми, що склалися в сучасній педагогічній науці і виступають найважливішим орієнтиром у професійній підготовці майбутніх освітян.

Парадигма (грец. – приклад, зразок) – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установок, на яких базуються наукові дослідження [10, 170]; визнані людством наукові досягнення, що дають науковій спільноті модель постановки проблеми та її розв'язання протягом певного історичного періоду [6, 279]. Серед педагогічних парадигм у межах нашого дослідження інтерес представляють: знаннєва, культурологічна, гуманістична, управлінська.

Знаннєва парадигма або традиційна, «інформаційно-знаннєва» (І. Якиманська), «знаннєво-орієнтована» (А. Хуторський) спрямовує підготовку молоді на різнобічне пізнання мультикультурного світу, набуття відповідних умінь і навичок. Учені виокремлюють теоретичний, методологічний і ціннісний аспекти знаннєвої парадигми.

До теоретичних аспектів належать універсальні знання щодо

особливостей і цінностей культур, їх представників, перешкоди на шляху до ефективної міжкультурної комунікації. До методологічних знань належить усвідомлення принципів побудови міжкультурної комунікації, способи здобуття знань, що відображають дійсність мультикультурного світу, а також обґрунтування методів і оцінки якості діяльності у сфері міжкультурної комунікації. Аксиологічні знання вчені розглядають на різних рівнях абстракції: особистісній, соціальній, культурній. Так, учасниками освітнього процесу мають бути усвідомлені власні професійні потреби та інтереси, які сприятимуть самоствердженню людської особистості. Серед соціальних і культурних цінностей провідними вважають загальнолюдські духовні цінності, а саме моральні, естетичні, пізнавальні тощо.

Отже, знаннева парадигма має бути основою для формування змісту підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Вона є символом педагогіки за умови наявності спільної продуктивної діяльності, що відбивається в цілях, принципах, змісті, методах і формах. Проте, зміст підготовки, що має у своїй основі тільки знанневу парадигму, не відповідає вимогам сучасного суспільства, оскільки головна мета освіти – не тільки набуття знань, а й уміння їх самостійно здобувати, оволодіння методами наукового пізнання, раціональними способами вирішення професійних проблем.

Культурологічна парадигма спирається на засвоєння студентами універсальних елементів культури і фундаментальних цінностей. Вона пов'язана зі знанневою й базується на аксіологічній, діяльнісній і діалогічній концепціях культури [5].

На відміну від знанневої, культурологічна парадигма сприяє не тільки успішному засвоєнню знань, а й усвідомленню цих знань як особистісно значущих і цінних, оскільки поняття «культура» об'єднує об'єктивне та суб'єктивне, особистісне й загальнолюдське. В основі культурологічної парадигми знаходиться культурна спадщина й духовні цінності мультикультурного світу, визнання культури вирішальним фактором у розвитку професійно особистісних якостей тих, хто навчається. Культурологічна парадигма спрямована на засвоєння особливостей і цінностей культур у процесі навчальної діяльності. У межах культурологічної парадигми виокремлюють культуру комунікативної поведінки, культуру інтелектуальної діяльності, естетичну й інформаційну культуру [5].

Так, культура комунікативної поведінки становить сукупність сформованих комунікативних соціально значущих якостей особистості, що базуються на нормах моралі, етики, естетики. Професійно значущими якостями особистості вчителя іноземних мов є безконфліктність у міжкультурній взаємодії, яка базується на принципах толерантності й емпатійності.

Культуру інтелектуальної діяльності виражено в креативній сутності особистості, яка творчо сприймає культурні традиції і на цій основі буде

інноваційну, творчо-продуктивну професійну діяльність.

В естетичній культурі закладено розвиток естетичної свідомості особистості, її емоційно-ціннісного ставлення до світу. Естетична культура є підґрунтям духовно-орієнтованої діяльності особистості, її толерантного ставлення до мультикультурного світу. Основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, уміння орієнтуватися в безлічі інформаційних повідомлень, раціонально використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні засоби в якості безперервної освіти.

Отже, культурологічна парадигма впливає на вибір змісту підготовки майбутніх учителів іноземної мови з огляду на формування їх професійного іміджу, а також визначає методи й форми спільної діяльності суб'єктів у педагогічному процесі.

Згідно з *гуманістичною парадигмою*, головною цінністю в процесі професійної освіти є особистість з її здібностями, мотивами та інтересами, що забезпечують її вільну самореалізацію. Гуманізм – це ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності; людяність [1, 266]. Так, гуманістична парадигма передбачає самоствердження та самоорганізацію особистості через формування в неї системи цінностей і ціннісних ставлень до дійсності, емоційно-ціннісного досвіду в процесі комунікації, виховання моральних якостей.

Основа гуманістичної парадигми, що базується на ідеях особистісно-орієнтованого навчання, організації індивідуально-творчої, ціннісної діяльності студентів, відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, уможлиблює перетворення особистісно-суспільних цілей на дієвий внутрішній стимул професійного становлення майбутніх фахівців, розвиток і закріплення активної професійної позиції, творчого стилю діяльності, гуманістичних цінностей [8]. Формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземної мови має здійснюватися поступово, з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей, ціннісних орієнтацій, професійних установок на досягнення гармонії між учасниками педагогічного процесу. Згідно з гуманістичною парадигмою, для становлення професійних рис та гармонійного розвитку кожний студент має стати суб'єктом навчальної діяльності. Отже, гуманістична парадигма має вирішальне значення в цілепокладанні учасників педагогічного процесу, виокремленні базових принципів підготовки майбутніх фахівців освітньої сфери.

Ученими Т. Дмитренко і К. Ярецько також виокремлено *управлінську парадигму*. Вона стосується проектування технології навчального процесу й забезпечує перехід від прямого управління (орієнтування в навчальній діяльності) до співуправління (пізнання та перетворення) та самоуправління (контроль і рефлексія) [2].

Таким чином, у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови щодо формування їх професійного іміджу, зокрема, доцільним є

використання переваг усіх окреслених парадигм. Знаннева парадигма визначає зміст підготовки майбутніх педагогів і необхідність самостійного здобуття нових знань. Культурологічна парадигма сприяє усвідомленню набутих знань як особистісно значущого й цінного досвіду. Гуманістична парадигма зумовлює формування суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками педагогічного процесу. Управлінська парадигма забезпечує поетапне впровадження технології навчальної діяльності.

Розглянемо сукупність наукових підходів, що відображають національні, культурні, соціальні, економічні, науково-технічні, гуманістичні та інші тенденції розвитку сучасного суспільства й визначають стратегію професійної підготовки фахівців.

Вважаємо першочерговим застосування *системного підходу* в підготовці майбутніх учителів іноземної мови, оскільки системність є домінуючою особливістю діяльності людини. Проблеми методології педагогічної науки, принципи педагогічного мислення, систему наукових засобів розглянуто в дослідженнях Ю. Бабанського, Б. Гершунського, М. Скаткіна, В. Загвязинського, В. Краєвського, І. Лернера, Е. Юдіна й інших учених.

Системний підхід передбачає комплексне вивчення найбільш суттєвих закономірностей, розвиток явища як єдиного цілого з позиції системного аналізу. Системний підхід створює цілісне уявлення про об'єкти та явища, що вивчаються, дає можливість оцінити взаємозв'язки між елементами системи, дозволяє аналізувати залежність результату навчальної діяльності від факторів, що його спричинили. Тож, системний підхід застосовуємо з метою організації й оптимізації педагогічного процесу, що можливо завдяки сукупності елементів системи, наявності зв'язків між ними, цілісності та повноти її елементів.

Метою *культурологічного підходу* є створення умов для розвитку й функціонування особистості як суб'єкта навчальної діяльності [4, 18]. Основою культурологічного підходу є розуміння освіти в межах культурологічного процесу, що здійснюється в культуровідповідному освітньому середовищі та базується на ідеї саморозвитку й самовизначення студента як творчої особистості. Комунікацію розглянуто як культуру діяльності [4, 117, 136–137]. Відтак, культура діяльності для майбутнього вчителя іноземних мов полягає в здатності до професійної комунікації й умотивованості до набуття професійного досвіду.

До організації процесу формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов також доцільно застосовувати *комунікативно-діяльнісний підхід*. Проблема діяльності на сучасному рівні розвитку науки, культури, освіти набуває особливої значущості та має міждисциплінарний характер. Її розробляють учені-філософи, психологи, педагоги (Г. Атанов, О. Брушлинський, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, М. Каган, В. Лекторський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Е. Юдін й інші).

Діяльність – процес, у ході якого людина, як активний суб'єкт, відтворює і творчо перетворює природу, що є об'єктом її діяльності, виявляє власні здібності й розвиває їх [11, 91–92]. До діяльності людину спонукають різні потреби, що відображені в її свідомості у вигляді образів відповідних їм об'єктів і дій, що ведуть до задоволення цих потреб. Будь-яку діяльність спрямовано завдяки наявності певної мети. Віддалену мету конкретизовано в ході найближчих цілей, що є ступенями до її досягнення. Характер мотивації визначає наполегливість на шляху досягнення мети. Мотиви й цілі діяльності залежать від умов життя людини та рівня її індивідуального розвитку.

Комунікативно-діяльнісний підхід реалізується через низку взаємопов'язаних між собою комунікативних дій, які мають свідомий, цілепрямований і вмотивований характер. Відповідно до комунікативно-діяльнісного підходу, розвиток особистості майбутнього фахівця «відбувається у процесі взаємодії з суспільним середовищем, а також навчання та виховання як шляхів присвоєння суспільно вироблених способів виконання дій та їх відтворення». Відтак, комунікативно-діяльнісний підхід спрямовує студента на активність у пізнанні культурних реалій і усвідомлення значущості саморозвитку, пробуджує творчий потенціал, сприяє набуттю досвіду іншомовної комунікації.

Особистісно-орієнтований підхід, висвітлений у працях І. Беха, Н. Бібік, С. Подмазіна, І. Якиманської, зменшує дію суперечності між універсальною й індивідуальною освітою, акцентуючи увагу на індивідуальній свідомості, життєвому досвіді, творчому потенціалі особистості. У «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» наголошено на студентоцентрованому підході до навчання, що зумовлює заохочення студентів до активної участі в педагогічному процесі [12]. Особистісно-орієнтований підхід передбачає суб'єктивну активність і самостійність щодо власної діяльності студентів. Все частіше конкурентоспроможність фахівця визначають за його загальними, а не фаховими компетентностями. З огляду на це, професіонала характеризують як людину, яка здатна до співпереживань, гуманістично-орієнтованого вибору, поважає себе та інших, толерантна до представників інших культур, незалежна в судженнях. Тож особистість є носієм культури, що передбачає орієнтацію педагогічного процесу на створення відповідних умов для її саморозвитку й самореалізації.

Отже, особистісно-орієнтований підхід сприяє забезпеченню ціннісно-сислової інтерпретації комунікативної поведінки майбутніх педагогів, перетворенню загальних етичних принципів на систему власних особистісних орієнтирів, оптимальному залученню всіх проявів особистості (свідомості, емоцій, волі) у навчальній діяльності.

Технологічний підхід передбачає застосування в навчальному процесі педагогічної технології. Ознаками технологічного підходу є системність,

науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, інформаційність, оптимальність. Технологічний підхід визначає наявність кінцевої мети, поетапну процедуру її досягнення через структурування навчальної інформації, послідовне використання дидактичних засобів і форм. Він характеризує спрямованість навчальної діяльності на оптимізацію, забезпечує відповідність результату діяльності поставленим цілям, гарантує високі результати навчальної діяльності.

Розглянуті підходи є взаємопов'язаними, доповнюють один одного, акцентують нашу увагу на різних аспектах багатогранного процесу підготовки майбутніх фахівців. На основі зазначених підходів відбувається осмислення педагогічного процесу з різних точок зору, що вможлиблює особистісний і професійний розвиток суб'єктів педагогічного процесу. Оптимальне поєднання окреслених підходів спрямовує студентів на вибір важливих світоглядних орієнтирів у майбутній професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, теоретико-методологічною основою формування професійного іміджу майбутнього вчителя іноземної мови визначено сучасні наукові парадигми (знаннева, культурологічна, гуманістична, управлінська), що виступають орієнтиром у професійній підготовці фахівців, а також підходи (комунікативно-діяльнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, системний, технологічний), що спрямовують студентів на вибір важливих світоглядних орієнтирів у професійній діяльності. Проаналізовані нами взаємопов'язані зовнішні (об'єктивні та суб'єктивні) і внутрішні (особистісні та загальнолюдські) чинники здійснюють вплив на навчальну діяльність майбутніх педагогів у вищому педагогічному закладі освіти і є засобом взаємодії індивіда зі світом.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні цілісної педагогічної системи формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземної мови у вищих закладах освіти та розробці моделі її реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1728 с.
2. Дмитренко Т. О. Дослідження основ сучасної педагогіки : парадигмальний аспект / Т. О. Дмитренко, К. В. Яресько // Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця : зб. наук. ст. – Х. : ХНЕУ ; ХОГОКЗ, 2013. – С. 96–101.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : [підручн. для вищих пед. навч. закладів] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 350 с.
5. Колбіна Т. В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів : теоретико-методологічний аспект : монографія / Т. В. Колбіна. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 392 с.

6. Краткий философский словарь / под ред. А. П. Алексеева. – М. : РГ Пресс, 2012. – 496 с.
7. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти від 22.04.2002 р. // Освіта України. – 2002. – № 33 (329).
9. Петрушич А. И. Человек как диалектическое единство факторов // Человек : Философские аспекты сознания и деятельности / Т. И. Адуло, А. И. Антипенко, Е. А. Алексеева и др. / под ред. Д. И. Широконова, А. И. Петрушича. – Минск : Наука и техника, 1989. – С. 32–63.
10. Соціолого-педагогічний словник / [уклад. : С. У. Гончаренко, В. В. Радул, М. М. Дубінка та ін.] / за ред. В. В. Радула. – К. : ЕксОБ, 2004. – 304 с.
11. Философский словарь / ред. И. Т. Фролов. – М. : Политиздат, 1980. – 444 с.
12. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf.

REFERENCES

1. Busel, V. T. (Ed.). (2003). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [The Great Dictionary of Modern Ukrainian language]*. Kiev: Irpin: VTF "Perun". [in Ukrainian].
2. Dmytrenko, T. O., Yaresko, K. V. (2013). Doslidzhennia osnov suchasnoi pedahohiky: paradyhmalnyi aspekt [Investigating the bases of modern pedagogics: paradigmatic aspect]. *Psyholoho-pedahohichni problemy stanovlennia suchasnoho fakhivtsia*, (pp. 96–101). Kh.: HNEU; HOGOKZ. [in Ukrainian].
3. Kremen, V. G. (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]*. Akad. ped. nauk Ukrainy, K.: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
4. Ziaziun, I. A., Kramushenko, L. V., Kryvonos, I. F. (1997). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical skills]*. K.: Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
5. Kolbina, T. V. (2008). *Formuvannia mizhkulturnoi komunikatsii maibutnikh ekonomistiv: teoretyko-metodolohichniy aspekt [Future economists intercultural communication forming: theoretical and methodological aspect]*. H.: VD «INZhEK». [in Ukrainian].
6. Alekseev, A. P. (Ed.). (2012). *Kratkii filosofskii slovar [Brief philosophical dictionary]*. M.: RG Press. [in Russian].
7. Leontiev, A. N. (1975). *Deiatelnost. Soznaniie. Lichnost [Activity. Consciousness. Personality]*. M.: Politizdat. [in Russian].
8. Natsionalna doktryna rozvytku osvity [National Doctrine of Education Development] (2002). *Osvita Ukrainy*, 33. [in Ukrainian].
9. Petrushchik, A. Y., Shyrokanova, D. Y. (Eds.). (1989). Chelovek kak dialekticheskoe iedinstvo faktorov [Man As a dyalektic unity of factors]. In *Chelovek: Filosofskie aspekty soznaniia i deiatelnosti* (pp. 32–63). Minsk: Nauka i tehnika. [in Russian].
10. Radul, V. V. (Ed.). (2004). *Sotsiolooho-pedahohichniy slovnyk [Sociological and pedagogical dictionary]*. K.: EksOB. [in Ukrainian].
11. Frolov, Y. T. (Ed.). (1980). *Filosofskii slovar [Philosophical dictionary]*. M.: Politizdat. [in Russian].
12. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. – Retrieved from: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf.

РЕЗЮМЕ

Ткаченко Наталья. Теоретико-методологические основы формирования профессионального имиджа будущих учителей иностранного языка с учетом положений Концепции «Новая украинская школа».

В статье проведен анализ факторов, оказывающих влияние на учебную деятельность будущих педагогов в высшем педагогическом учебном заведении. Выделены внешние (объективные и субъективные) и внутренние (личностные и общечеловеческие) факторы, являющиеся средством взаимодействия индивида с миром. Теоретико-методологической основой формирования профессионального имиджа будущего учителя иностранного языка определены современные научные парадигмы (знаниевая, культурологическая, гуманистическая, управленческая), выступающие ориентиром в профессиональной подготовке специалистов педагогической сферы, а также подходы (коммуникативно-деятельностный, личностно-ориентированный, культурологический, системный, технологический), которые направляют студентов на выбор важных мировоззренческих ориентиров в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональный имидж, учитель иностранного языка, профессиональная подготовка, научная парадигма, научный подход.

SUMMARY

Tkachenko Nataliia. Theoretical and methodological bases of the future foreign language teachers' professional image forming regarding the concept of «New Ukrainian School».

Professional image is defined as generalized emotionally colored image of the profession that has a symbolic nature and is seen as an image of typical professional. It provides psychological impact on others. Professional image summarizes characteristics of a particular professional group, promotes its identification and assimilation of group norms and values. It has much in common with the professional ideal.

To describe the peculiarities of the future foreign language teachers' professional image forming the theoretical and methodological bases were defined, the factors, scientific paradigms and approaches that influence this process were analyzed.

The factors influencing educational process of the future teachers at higher pedagogical education institutions are divided into external (objective and subjective) and internal (personal and human). They are considered to be individual means of interaction with the world.

The knowledge-based, cultural, humanistic, managing scientific paradigms are determined to be the most appropriate to the process of future foreign language teachers' professional image forming. They are the benchmark in professional training of the future specialist for educational sphere. Knowledge-based paradigm defines the content of the future teachers' training. Cultural paradigm promotes awareness of acquired knowledge both as personally meaningful and generally valuable experience. Humanistic paradigm leads to the subject-subject relations forming between the participants of the educational process. The managing paradigm provides gradual introduction of educational technology.

Communicative and activity-based, student-oriented, cultural, systemic, technological scientific approaches are considered to be of great importance in pedagogical training. They direct future foreign language teachers to choose important strategies in their professional activities. These approaches are interrelated, mutually complement, accentuate on various aspects of multifaceted process of the future teachers' professionals training.

Key words: professional image, foreign language teacher, professional training, scientific paradigm, scientific approach.